תרומה ג

א. בדיני קדושת א"י ירושלים ומקדש כו' שנינו[1], דעשר קדושות הן: עיירות המוקפות חומה, לפנים מן החומה (ירושלים), הר הבית, החיל, עזרת נשים, עזרת ישראל, עזרת כהנים, בין האולם למזבח, ההיכל, קודש הקדשים. וכ"פ הרמב"ם בהלכות בית הבחירה[2].

אמנם בזהר מצינו חלוקה אחרת לכאורה, וז"ל[3]: (ישובא דעלמא . . אסחר [מקיף] לירושלם ו)ירושלם . . אסחרא לה' הר הבית והר הבית אסחר לעזרות דישראל ואינון עזרות סחרן ללשכת הגזית דתמן סנהדרי גדולה יתבין כו' ולשכת הגזית אסחר למזבח והמזבח אסחר לבית האולם והאולם להיכל והיכל לבית קדש הקדשים דתמן שכינה שריא וכפרת וכרובים וארון.

וחזינן כאן כמה שינויים בזהר לגבי המשנה, וביניהם:

א) בזהר לא נמנו („עיירות המוקפות חומה"), „החיל", „עזרת[4] נשים"[5], „עזרת כהנים" ו„בין האולם למזבח".

ב) לאידך נמנו שם „לשכת הגזית", „מזבח" ו„אולם" שלא נמנו במשנה.

[לענין „עזרת כהנים" ו„בין האולם למזבח" לכאורה י"ל החילוק, דלפי המשנה נכלל האולם בקדושת היכל[6] דקדושת אולם והיכל חדא קדושא היא[7], ולכן חשיב בפ"ע „עזרת כהנים" ו„בין האולם למזבח"; ובזהר קאי כהשיטה דאולם והיכל שתי קדושות[7], וקדושת אולם ובין אולם למזבח חדא קדושה היא[8], ובמקום עזרת כהנים מנה מזבח שהי' עומד בעזרת כהנים.

אבל ביאור זה דחוק הוא, שהרי הלשון „מזבח" אינו מתיישב היטב לפ"ז — דאם כוונת הזהר לעזרת כהנים מדוע נקט (רק) „מזבח" העומד שם[9].

---

1) כלים פ"א מ"ו. שם מ"ז ואילך. וראה ספרי זוטא קרוב לתחלתו. במדב"ר פ"ו, ח.

2) פ"ז הי"ג ואילך. וראה מפרשי המשנה שם מ"ז ובסוף הפרק.

3) ח"ג קסא, ב.

4) ובפרט שי"א שלדעת ר"א (יומא מד, ב) דהמעלות הן מן התורה ה"ז גם בחיל ועזרת נשים (פרש"י יומא שם ד"ה מעלות. ר"ש כלים שם מ"ט בסופה) — אף שלהלכה מעלות אלו (דחיל ועזרת נשים) הן מדרבנן, כמ"ש במפרשי המשנה כלים שם מ"ח. רמב"ם וראב"ד הל' ביהב"ח שם הט"ז-י"ז.

5) אלא דבפשטות „עזרות דישראל" — לשון רבים (וכן לאח"ז „אינון עזרות") — כולל גם עזרת נשים (ואולי י"ל — עכ"פ בדוחק — גם עזרת כהנים)*. ולהעיר מלשון הזהר שם קעא, א „עזרות" (סתם) ואינו מפרט „דישראל".

6) כמ"ש בתוי"ט כלים שם ד"ה ההיכל מקודש. וראה ספרי זוטא ובמדב"ר שם.

7) ראה עירובין ב, א. יומא מד, ב. זבחים יד, א. נח, ב (ותוס' שם ד"ה קדושת). נט, א. ועוד.

8) יומא שם. וראה רמב"ם בפיהמ"ש כלים שם מ"ט. רע"ב שם בסופו.

9) אף דמזבח שאני משאר כלי שרת דהוי רצפה (זבחים כז, ב) בנין (ראה פרש"י שם). ולהעיר ד(לדעת ר"י) קידש שלמה את כל הרצפה בקדושת מזבח (זבחים נט, סע"א ובפרש"י). ואכ"מ.

---

*) ולהעיר שגם בש"ס ל' „עזרות" כולל לפעמים עזרת נשים עזרת ישראל (וחלק שלו) עזרת כהנים — ראה (לדוגמא) יומא יב, א (ובפרש"י). מגילה כו, א (ובפרש"י). פרש"י זבחים נג, סע"ב ד"ה רצועה. ועוד.

גם יש לדייק בסדר דנקט בזהר: א) דחשיב „לשכת הגזית" לאחר „עזרות"[9] דישראל", אף שגם בחצי' (דלשכת ה־גזית) שבקודש[10] הרי קדושתה היא לכ־אורה כקדושת העזרה[11] ולא יותר מזה[12].

ב) יש גירסא בזהר[13] „והאולם אסחר למזבח והמזבח אסחר להיכל", דחשיב מזבח לאחר האולם. וכבר הקשו ע"ז[14] — לאיזה מזבח הכוונה „אם מזבח זה הוא מזבח החיצון מאי קאמר והאולם למזבח והרי מזבח חיצון [הוא לפני ו]רחוק מה־אולם כדתנן[15] כ"ב אמה בין מזבח ל־אולם ואם נאמר שהוא מזבח פנימי מאי קאמר והמזבח אסחר להיכל הרי המזבח בתוך ההיכל הוא".

ב. ויובן זה בהקדם ביאור שינויים יסודיים בין לשון הזהר ללשון המשנה:

א) במשנה הלשון לגבי כ"א מהקדו־שות הוא „מקודש ממנו" (הר הבית מקו־דש ממנו, החיל מקודש ממנו, עזרת נשים מקודשת ממנו וכו'); ואילו בזהר הלשון הוא „אסחר ל.." (ירושלים . . אסחרא . . והר הבית אסחר לעזרות דישראל ואינון עזרות סחרן כו'). כלומר: במשנה מפו־רשת המעלה ב„קדושה" הנעלית לגבי זו שלמטה ממנה, ואילו בזהר מדגיש ה־היפך — כיצד המדרגה (קדושה) התח־תונה מקפת והיא „חיצונה" לזו שלמעלה ממנה[16].

ב) במשנה מפורשת קדושת כל מקום לגבי חיובי הגברא[17] — הר הבית מקו־דשת ממנו שאין זבים וזבות כו' נכנסים לשם, החיל מקודש ממנו שאין עו"כ וטמא מת נכנסים לשם כו', וכן בנוגע לשאר הקדושות — משא"כ בזהר מדובר ע"ד קדושת המקומות כמו שהם מצד עצמם.

ג. וי"ל הביאור בזה:

בענין עשר הקדושות ויחסם זל"ז יש ב' ענינים:

---

*9) ולהעיר גם מזהר שם (קעא, א) דחשיב „לשכות" אחר „עזרות".

10) רמב"ם הל' ביהב"ח ספ"ה (וש"נ).

11) ולכאורה דוחק לתרץ לשון הזהר „אינון עזרות סחרן ללשכת הגזית" ע"פ הנ"ל (הערה 5) ד„עזרות" כולל גם עזרת נשים.

12) באור החמה לזהר שם (קסא, ב) דמ"ש „עזרות סחרן" — „לאו דוקא, שהרי לשכת הגזית היתה כנוסה בהר הבית אלא מפני שהיתה ראוי' להיות כלה מן העזרה ולכך הי' לה פתח לעזרה אלא מפני שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד לבד לכך היתה חול כדי שיוכלו הסנהדרין לישב אמנם היא פנימה לעזרה נידונית שהנשיא במקום המלך ובית דין היא בית דינו של מלך והיא רמז למקום גבוה פנימי לעזרה" (וראה גם המשך דברי הזהר שם).

אבל צ"ב, איך מתאים זה שלשכת הגזית נחשבת „למקום גבוה פנימי" יותר [ובפרט דלפי פירושו הפירוש ד„סחרן" היינו שהיא „קדושה פנימה מ־קדושה", כמ"ש בהמשך דבריו (הובא לקמן הערה 16)] — עם זה שקדושת לשכת הגזית אינה יותר מקדושת העזרה.

13) הובא במקדש מלך לזהר שם. וראה ניצוצי אורות שם.

14) מק"מ שם.

15) מדות פ"ה מ"א.

16) ראה אור החמה שם: וכל אותן סחרן הכא לא יחוייב שיהי' ממש סובב אלא הכוונה שהיא קדושה פנימה מקדושה כענין שיהי' דא מוחא לדא כו'.

17) ראה פיהמ"ש להרמב"ם כלים שם מ"ו: בעבור שזכר מדריגות הטומאה כו' לקח' ג"כ במדריגות המקומות הטהורים אשר הם ג"כ מסיבות הסרת הטומאות כו'. ובספרי זוטא ובמדב"ר שם איתא: מכאן (מהדין דשילוח טמאין מג' מחנות) נתנו חכמים מחיצות ואמרו עשר קדושות הן כו'.

*) כ"ה בפיהמ"ש לפנינו (לקח). ובהוצאת קאפח: עסק.

א) כל אחת מהן היא קדושה בפ"ע, עם דינים מיוחדים (התלויים בתוספת הקדושה כו').

ב) הקדושות תלויות זו בזו (כלומר, הקדושה התחתונה היא „תוצאה" מהקדושה שלמעלה ממנה: וכן להיפך — הקדושה התחתונה היא כעין הכנה לקדושה שלמעלה ממנה[18]):

ולדוגמא: קדושת ירושלים תלוי' בקדושת[19] הר הבית וקדושת הר הבית (טפלה ו)תלוי' בקדושת עזרות דישראל, ועד"ז קדושת אולם תלוי' בקדושת ההיכל שלמעלה ממנה והיכל בקדה"ק[20]. ונפק"מ, כשבטלה הקדושה הנעלית יותר (קדושת היכל לדוגמא) — בטלה ממילא הקדושה[21] שלמטה ממנה (אולם) וכיו"ב.

ונראה דזהו יסוד ההפרש בין המשנה והזהר:

במשנה מדובר אודות כל אחת מהקדושות כענין בפ"ע, ולכן מודגש בעיקר הנפק"מ לגבי הגברא, שכ"א מהקדושות שונה מזו שלפני' לגבי דינים מסויימים: משא"כ בזהר כוונתו להדגיש את הקשר והחלות של הקדושות זו בזו, ולכן מדגיש בעיקר כיצד אחת מקפת את שלאחרי' ומוקפת מזו שלפני'.

ולפי זה אתי שפיר הא דחשיב בזהר „ירושלם . . אסחרא להר הבית והר הבית אסחר לעזרות דישראל", ולא חשיב קדושת חיל ועזרת נשים — כי קדושת חיל ועזרת נשים אינן משנות בקדושה שלמטה מהן — ואינן „מוסיפות" בקדושה שלמעלה מהן:

משא"כ ירושלים, הר הבית ועזרות דישראל כו' שהם בגדר קדושת ג' מחנות „מפתח ירושלים עד הר הבית כמחנה ישראל ומפתח הר הבית עד פתח העזרה כו' כמחנה לוי' ומפתח העזרה ולפנים מחנה שכינה"[22], דקדושת מחנה ישראל תלוי' בקדושת מחנה לוי' וקדושת מחנה לוי' תלוי' בקדושת מחנה שכינה. ועד"ז תליא (לדעת הזהר) קדושת אולם (שבמחנה שכינה גופא)[23] בקדושת היכל ו־קדושת היכל בקדושת קדה"ק[24].

ד. אמנם אי משום הא, דהזהר קאי בחלות הקדושה, עדיין לא נתיישב אמאי חשיב „לשכת הגזית" ו„מזבח" שאינם חלוקות בפ"ע בה(עשר) קדושות.

וגם קצת קשה לפרש שכוונת הזהר דכל הקדושות המנויות תלויות זב"ז, כי לכאורה לאו מילתא דפשיטא היא (ו־עכ"פ בנוגע לכל הקדושות)[25].

---

18) אלא ש"ל בזה בכמה אופנים: זה נוגע רק בתחלת הקדושה דאא"פ להקדושה החמורה לחול בלי קדושה קלה (שלפני') — ועד"ז י"ל לאידך — או שתלויים זב"ז גם לאחר שחלו הקדושות, או שזה נוגע רק לשלימות הקדושה שבכ"א. וראה לקמן בפנים. ואכ"מ.

19) ראה תוד"ה מאי זבחים ס, ב „(זהו תימא לומר דהא) ירושלים לא נתקדשה אלא בשביל הבית ואיך יתכן שקדושת הבית תבטל וקדושת ירושלים קיימא". וראה שם בתוס' לפנ"ז.

20) עיין רמב"ם הל' בית הבחירה פ"א ה"ה.

21) או עכ"פ שלימות הקדושה, כנ"ל הערה 18.

22) ל' הרמב"ם שם פ"ז הי"א (פיהמ"ש כלים שם). — ומסיים (ועד"ז בפיה"מ מתוספתא): והחיל ועזרת הנשים מעלה יתירה בבית עולמים. — והוא מזבחים קטז, ב. (וש"נ). ספרי נשא ה, ג. וראה ספרי זוטא ובמדב"ר שם.

23) ראה אלי' רבה כלים שם מ"ט.

24) ראה רמב"ם שם פ"א ה"ה: ושלשתן נקראין היכל.

25) וראה תוד"ה קדשים (זבחים סא, א) דגם כשנסע אוהל מועד ד„אין קרוי מחנה שכינה קיים ולחם הפנים ושאר ק"ק מיפסלי ביוצא", לענין מחנה ישראל ומחנה לוי (אע"פ שנסע) אהל מועד הוא. וכן לאידך, כשבאו בה פריצים בעזרה (את"ל ד)וחללוה

ולכן נראה לומר, דבזהר לא נחית כלל לה„(עשר) קדושות", ולא לגדר ה־קדושה שבמקומות אלו (שלכן לא נזכר שם בכלל לשון קדושה[26]) כ״א לעצם החפצא דמקומות אלו, דירושלים והר הבית ועזרות הוי חלות ושם בפ״ע (מ־לבד ענין הקדושה שבהם), ובזה נאמר בזהר ד„ירושלם . . אסחרא להר הבית והר הבית אסחר לעזרות דישראל כו׳", כלומר, דהשייכות והחלות דמקומות אלו אינו (רק) בענין הקדושה שבהם, אלא בשמם וגדרם המיוחד[27]. ונמצא, דחלות שם הר הבית תלוי׳ בחפצא ד„עזרות ד־ישראל", וכן בשאר המקומות דקא חשיב.

והשתא אתי שפיר הא דחשיב לשכת הגזית ומזבח, כי לשיטת הזהר הרי חלות שם עזרות תלוי בגדר לשכת הגזית „דתמן סנהדרי גדולה יתבין" (דמשמע שאין זה נתינת סימן על מקומה דלשכת הגזית, וסימנא למה לי, אלא שזוהי נתינת טעם, נוגע לחלות דינה בתורת מקום לשכת הגזית, דעזרות סחרין ו־תלויים בו), וחלות שם לשכת הגזית תלוי׳ בחפצא דמזבח (ובדין זה לא נוגע המקום ד„עזרת כהנים" כ״א גדר מזבח, וכמרז״ל[28] שמקום הסנהדרין „אצל ה־מזבח"[29]).

וע״פ זה מובן היטב ההמשך בדברי הזהר: התחלת הענין היא „כד ברא קוב״ה עלמא אשרא לימא דאוקינוס ד־אסחר כל ישובא דעלמא וישובא דכל שבעין אומין כלא אסחר לירושלם וירו־שלם באמצעיתא דכל ישובא שריא", והרי אוקיינוס ויישובא דע׳ אומות לית בהון גדר „קדושה", אלא שאין המדובר בחלות קדושה, כ״א בעצם חלות ענין מקומות אלו בברייתו של הקב״ה, ועד״ז הוא בההמשך „והיא (ירושלים) אסחרא להר הבית" וכן בכל חלקי המקדש דכ״א „אסחר" לחלק השני וכיו״ב, שאין המדו־בר בדין קדושה הנוספת שבו כ״א בעצם החפצא שלו[30], וכנ״ל.

ה. ע״פ מה שנת״ל מובן, שיש ב׳ אופני חלוקת המקומות בא״י וכו׳: חלו־קת הקדושות — עשר קדושות שבמשנה; וחלוקת מקומות נפרדים בתור חפצא בפ״ע ותלותם ושייכותם זל״ז — המקו־מות שנמנו בזהר.

ולכאורה דבר זה גופא דורש ביאור ב(פנימיות) הענין: מדוע ענינם הפרטי (ושייכותו להשאר) המדובר בזהר — אין

אוכלין ק״ק בהיכלי — ראה מכתבי תורה מכתב ו (נעתק בצפע״נ עה״ת קרח יח, י). ועוד כיו״ב. וראה לקו״ש חכ״א ע׳ 253 ואילך ובהערות שם. וראה לקמן ע׳ 218 ואילך.

26) משא״כ בזהר להלן שם (קעא, א). ושם ליתא הר הבית, ועוד שינויים. ולהעיר מאור החמה שם ד״ה ארץ פרט. ואכ״מ.

27) ולכאורה בזה מדובר ברמב״ם שם פ״א ה״ה (ולא בדין וחלוקי קדושות שבהם). וכן משמע בקרית ספר על הרמב״ם שם. ע״ש.

*) ראה ספרי קרח יח, י. זבחים סג, א. מנחות ח, סע״ב.

28) ירושלמי מכות פ״ב ה״ו. מכילתא ס״פ יתרו. משפטים כא, יד. פרש״י ר״פ משפטים.

29) וכאשר הסנהדרין גלו ממקומם בלשכת הגזית א״א לדון דיני נפשות — ע״ז ח, סע״ב (ובתוד״ה מלמד). וש״נ. רמב״ם הל׳ סנהדרין פי״א הי״א־יג. ולדעת הרמב״ן (בהשגותיו לסהמ״צ מ״ע קנג) „בטלו כל הדינין (ולא רק דיני נפשות) התלויין בב״ד הגדול".

30) ואולי י״ל שזה שייך לגדר ענין הבחירה, „המקום אשר יבחר" בירושלים ובמקדש (מלבד ענין הקדושה שבהם), שהבחירה היא בב״א ובשווה בכל המקומות שבמקדש שחשיב בזהר שם. ועצ״ע.

הם אותם העשר הקדושות שנמנו ב־משנה?

וי"ל הביאור בזה:

החילוק הכללי בין הגדרת המקומות שבמשנה ושבזהר הוא, שבמשנה קאי בדינים והלכות בנגלה דתורה, ובזהר קאי בתוכנם וענינם לפי פנימיות התורה. ולפ"ז י"ל, שהמשנה עוסקת בדיני וגדר ביהמ"ק (וירושלים) שלמטה, ואילו בזהר קאי (בעיקר) בביהמ"ק שלמעלה[31].

והנה, אחד החילוקים בין גדר „מטה" לגדר „מעלה" הוא, שלמטה הכל קשור ונמדד בהגבלה דמקום, שהרי גדר עולם הוא זמן ומקום[32], ואחד מהגדרים הכי עיקריים דדבר גשמי הוא מה שהוא תופס מקום: משא"כ ענין ש„למעלה" — ובכלל גדר רוחני — אינו מוגדר ב־מקום[33], כי אם הוא תוכן ומעלה רוחנית (וכמ"ש הרמב"ם[34] בפירוש מקום ברוח־ניות).

ולפי זה י"ל, דאחד החילוקים עק־ריים בין ביהמ"ק שלמעלה וביהמ"ק של־מטה הוא, שבביהמ"ק שלמעלה כל המעלות ומדריגות שבו הן בגדר „כלל" הכולל הפרטים (ואינו ניכר כ"כ ההבדל בין הפרטים), ובביהמ"ק שלמטה כל מדריגה שבו היא בגדר „פרט" שנפרט ונפרד ונבדל מפרטים אחרים[35].

[דוגמא לדבר — החילוק בין לשון המשנה ללשון הגמרא: לשון המשנה הוא „דבר קצר וכולל ענינים רבים"[36], ואילו כאשר דבר קצר זה מתפרט ומתפרש בגמרא ה"ה מתבאר באריכות ובריבוי פרטים. ומובן ד„פירוש דברי המשניות וביאור עמקותי'"[37] שבגמרא הוא לא רק „פירוש" ו„ביאור", כ"א שנתחדשו ג"כ כו"כ הסברות וחידושי דינים, אלא דכמו שכל אלו היו כלולים בה„כלל", „דבר קצר וכולל" של המשנה היו כולם ב־התכללות ובהתאחדות ולא היו ניכרים חלוקי הפרטים (ואולי בחלקם — גם לא היו קיימים).

ובאופן כללי יותר: בתורה יש כו"כ דרגות: כפי שהיא „חמודה גנוזה"[38] ב־אוצרו של הקב"ה שהיא תורה אחת ואין בה שום התחלקות, דאורייתא וקוב"ה כולא חד: לאח"ז כמ"ש[39] ואהי' אצלו אמון גו' שעשועים גו': כפי שניתנה מידו של הקב"ה[40], שגם אז כל התורה היא ענין אחד, דאף שישנם עשרת הדברות,

---

31) והייני שבזהר מדובר בביהמ"ק שלמטה בהתאם וכפי שבו מתבטא ביהמ"ק שלמעלה. וראה ההמשך בזהר שם: ולבא דא (קה"ק) אתזן ממוחא דרישא (ובהגהות הרח"ו שם: ירושלם של מעלה המכוון כנגדה) ואתאחיד דא בדא כו' כגוונא דא לעילא לעילא כו'. וראה תו"א יג, ב. סה"מ תקס"ו ע' סא־ב. סידור קמז, א.

32) שער היחוד והאמונה פ"ז. ובכ"מ.

33) ראה לקו"ש ח"י ע' 111 ואילך. ושו"נ.

34) מו"נ ח"א פ"ח. ס' החקירה להצ"צ עד, סע"ב ואילך. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"י.

35) ואף שמקדש של מעלה מכוון כנגד מקדש שלמטה (פרש"י ויצא כח, יז. בשלח טו, יז. משפטים כג, כ. ובכ"מ) — ובכל פרטיו וענייניו (ראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה (קה"ק). תנחומא פקודי ב (היכל). וראה זח"ב נט, ב. ועוד) — מ"מ, גדר בחי' ביהמ"ק שלמעלה עם כל הפרטים הוא בבחי' „כלל" לגבי ביהמ"ק שלמטה.

36) ל' הרמב"ם בהקדמתו לפיהמ"ש (רד"ה אחר כן ראה).

37) ל' הרמב"ם בהקדמתו לספר היד.

38) שבת פח, סע"ב.

39) משלי ח, ל. וראה תניא קו"א ד"ה דוד זמירות. לקו"ת במדבר יח, א ואילך. ובכ"מ.

40) ל' רש"י נשא ז, כ. וראה לקו"ש חי"ח ע' 90.

הרי בדבור ה' נאמרו כל עשה"ד בדיבור אחד[41]; ולמטה יותר ישנה ההתחלקות דעשרת הדברות (כל אחד בדבור ב־פ"ע[41]), אבל היא באופן שנכללים בהם כל תרי"ג מצות וכו'[42]. ועוד.

אמנם כ"ז הוא כמו שהוא מצד למע־לה — הקב"ה, נותן התורה — אבל כאשר מגיעה למקבלי התורה — בנ"י, ה"ה נמשכת בריבוי התחלקות בפועל, הן ב־תורה עצמה, ה' חומשי תורה, כ"ד ספרים דאורייתא וכו'[43], והן בציווי ה־תורה, חלוקות זו מזו — מ"ע ומל"ת, עד לתרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן, שכ"א היא מצוה בפ"ע וכו'. ועוד][44].

ו. ועפ"ז יובן גם ההפרש בין חלוקי הדרגות בביהמ"ק שלמטה לחילוקי ה־דרגות בביהמ"ק שלמעלה: דרגות קדו־שת ביהמ"ק שלמעלה הרי הן מדריגות רוחניות שאין חילוקי הדרגות בהדגשה כ"כ ובאופן דהבדלה א' מזולתו כ"כ: משא"כ בביהמ"ק שלמטה, שגדר „מטה" קשור עם מקום מוגבל ומסויים, הרי כל הדרגות קשורים ותלויים בחילוקי קדו־שת המקום, דכל מקום מובדל ומחולק בקדושה שונה (נעלית יותר מזו שלמטה ממנה וכן להיפך).

ומכיון שהמשכת עניני ודרגות ביהמ"ק שלמעלה אינה תלוי' (כ"כ) ב־קדושת מקום מוגבל ומסויים כ"א בתוכן ומעלת הדבר, לכן יתכן שיהי' שינוי וחילוק בין ביהמ"ק שלמעלה לזה של־מטה — דמה שלמעלה נחשב לדרגא אחת הרי כשנמשך למטה בקדושת מקום ומחיצות נחלק למקומות שונים בחילוקי דרגות הקדושה[45], וכיו"ב.

וי"ל דתוכן זה ד(המעלות ד)ביהמ"ק שלמעלה, מתבטא בביהמ"ק שלמטה לא בחלוקי דרגות הקדושה, כ"א בעצם השם והתוכן דמקומות ומדריגות אלו.

ועפ"ז מובן הא דאף שבדין קדושה שבהם הנה בביהמ"ק שלמטה חלוקים חיל, עזרת נשים ועזרת ישראל כו' — מ"מ כמו שהם בביהמ"ק דלמעלה ה"ה כלולים כולם בהר הבית ועזרות דישר־אל, ולכן הוי כ"א מהם חפצא בפ"ע לענין זה.

וכ"ה במדריגות הקדושה, דבביהמ"ק שלמטה נמנה בפ"ע עזרת כהנים, בין האולם למזבח. ואילו בביהמ"ק שלמעלה חשיב רק „מזבח" (ובזה גופא אינו מפרט מזבח החיצון), כי בביהמ"ק שלמטה גדר חילוקם הוא קדושת מקום ולכן נחלק בחלוקי מקומות, עזרת כהנים ובין ה־אולם ולמזבח, משא"כ בביהמ"ק דלמע־לה הכל הוא בחי' אחת, ענין ותוכן ה־מזבח,

[וכן הוא להגירסא „והאולם אסחר למזבח והמזבח כו'" — ואינו מפרט אם קאי במזבח החיצון או הפנימי — כי ב־ביהמ"ק שלמעלה תוכנו וגדרו דהמזבח אחד הוא, כי ב' המזבחות (הפנימי והחי־צון) הם פנימיות וחיצוניות[46] דבחי' אחת,

41) מכילתא ורש"י יתרו כ, א. ובכ"מ.

42) פרש"י משפטים כד, יב.

43) ראה גם לקו"ש חי"ח שם.

44) וראה לקו"ש חט"ז (ע' 98 ואילך), חכ"ב (ע' 233 ואילך) — כמה ענינים בתורה שהמשכתם למטה אינה באופן שהם למעלה. וראה הערה הבאה.

45) להעיר משו"ע אדה"ז או"ח מהד"ת ס"א ס"ח: עת רצון . . קדושת שבת ויו"ט הוא למעלה מגדר המקום והזמן רק שמאיר למטה בכל מקום ומקום זמנו הראוי לו, וזהו ג"כ הטעם ששורה קדושה עליונה בח"ל ביו"ט שני של גליות כו'. וראה תו"ח שמות שמט, ב ואילך.

46) וראה לקו"ת דרושים לסוכות עח, ד (ו־בכ"מ), דב' המזבחות הן בלב חיצוניות הלב ופני־מיות הלב.

אלא דכפי שבא בביהמ"ק שלמטה נחלקו לב' מזבחות ומקומות מפני הקדושות ה־שונות].

ז. אמנם ביאור זה – שבביהמ"ק של־מעלה (ובמילא – בזהר) הענינים הם באופן כללי יותר – אינו מיישב את ההפרש בין המשנה והזהר לענין אולם והיכל, דבמשנה נחשבו לקדושה אחת (כנ"ל ס"א) משא"כ בזהר נחשב אולם בפ"ע.

וי"ל בזה – ע"פ הידוע, שבכמה עני־נים מצינו שלמעלה הם בריבוי יותר ול־מטה במיעוט יותר.

ומה שנת"ל, שלמטה הוא ריבוי ופי־רוט ולמעלה מיעוט והכללה, המדובר הוא בכמות, שלמטה הכמות הוא בריבוי – ריבוי התחלקות לחלקים רבים: אמנם בנוגע לאיכות, הריבוי הוא למעלה דוקא, והיינו לא ריבוי (פרטים) התחל־קות, אלא ריבוי איכות, גודל העילוי ד־מדריגות אלו[47].

[וכמובן ג"כ מהמשל הנ"ל, דכאשר ה„דבר קצר" של המשנה בא באריכות ההסברה ושקו"ט בגמרא, ואח"כ בדברי הראשונים עד לספרי האחרונים, הנה כל מה „שיורד" עומק השכל של המשנה הרי השקו"ט והביאורים הם בריבוי יותר, אבל אור השכל הוא בצמצום ומי־עוט יותר].

ועד"ז בענינו, כשמדובר בביהמ"ק שלמעלה הרי במדריגה נעלית ביותר (בקדושה) – היכל – נעשה ריבוי יותר, ובמילא דרגת הגילוי דבחי' היכל היא במדריגה נעלית יותר מהאולם: משא"כ בביהמ"ק שלמטה לא ניכר (בגלוי) ה־הפרש בין קדושות אלו.

וע"פ כ"ז יומתק זה שבסיום דברי הזהר דייק להביא „דתמן שכינה שריא וכפורת וכרובים וארון"[48], ולא הסתפק בזה ש„בית קדשי הקדשים" הוא מקום הכי מקודש מעצם היותו „בית קדה"ק" – להדגיש דגודל מעלת קה"ק הוא (לא כ"כ מצד היותו „בית קדש הקדשים", כ"א) מצד גודל מעלתו בריבוי איכות הקדושה והשראת שכינה שבו.

ח. ועל ידי העסק, הדיבור בתורת הבית – ביהמ"ק למטה, והעסק, הדיבור בביהמ"ק שלמעלה, והעסק, הדיבור בשניהם יחד – אומר הקב"ה ש(ע"י ה־עסק בתורתו) אין בניו ביתי בטל[49], וזה ממהר עוד יותר גילוי ביהמ"ק שלמעלה תוך ביהמ"ק דלמטה[50], שמשיח יבנה מקדש במקומו[51]

ואז יתגלה גם משכן שעשה משה במדבר[52],

שכולם נכללים בציווי אחד[53]: ועשו לי מקדש –

במהרה בימינו ממש.

(משיחת מוצש"ק פ' שלח תשל"ט)

---

47) ראה בארוכה בדרושי חסידות (ביאוה"ז ח"ש קלא, ד. תו"ח ח"ש קכו, ב. אוה"ת – ענינים ס"ע קצג ואילך. וראה ס' הליקוטים־דאה"ח צ"צ ערך אורות וכלים ס"ה ושו"נ) בהחילוק דאורות וכלים, שהאורות כל מה שלמעלה יותר הם בריבוי יותר ולהיפך בכלים. וראה ספר הערכים־חב"ד (כרך ד) ערך אורות דספירות – ביחס לכלים ס"ז. ושו"נ. וראה ג"כ לקו"ש ח"כ ע' 87 ואילך.

48) דיוק ענינים אלו בזהר – ראה לקוטי לוי"צ הערות לזהר שם.

49) תנחומא צו יד. וראה בארוכה לקו"ש חי"ח ע' 412 ואילך.

50) ראה לקו"ש שם ע' 418 ואילך. ושו"נ.

51) רמב"ם הל' מלכים ספי"א.

52) ראה יומא עב, סע"א. סוכה מה, ב (וב־פרש"י).

53) פרשתנו כה, ח. רמב"ם ריש הל' בית ה־בחירה.